

Nasilni obrasci ponašanja u rijaliti šou-programu „Parovi“

Lidija Terek¹

Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Srbija

doi: 10.5937/cm15-27578

Sažetak: Rad se bavi problemom nasilnog ponašanja u rijalitetu „Parovi“, koji se emituje na komercijalnoj televiziji sa nacionalnom frekvencijom Happy TV. Polazeći od stanovišta da uslovi u rijaliti šou-programima, usled siromašnog scenarija, takmičarskog karaktera i stavljanja u prvi plan odnosa među učesnicima, pogoduju nasilju i rukovodeći se rezultatima studije koja je proučavala ovu pojavu u Velikoj Britaniji, cilj našeg istraživanja je bio da se utvrdi koji oblici nasilnog ponašanja jesu najzastupljeniji u ovom rijaliti šou-programu, u kakvim situacijama i pod kojim okolnostima se nasilno ponašanje najčešće dešava, kao i ko najčešće vrši nasilje. Rezultati do kojih smo došli pokazuju da je u posmatranom periodu od oblika nasilja najviše bilo zastupljeno direktno emocionalno/psihičko nasilje, da su najviše i najraznovrsnije nasilje ispoljili Produkcija i voditeljke, da je većina nasilnog ponašanja učesnika bila reakcija na provokaciju i manipulaciju Produkcije i voditeljki, kao i da su se najčešće nasilno ponašali oni pojedinci koji imaju istoriju takvog ponašanja. Važnost rezultata do kojih smo došli se ogleda se u tome što je empirijski utvrđeno da je namera Produkcije ovog rijaliti programa da isprovocira sukobe i nasilna ponašanja, kako bi se šturi scenario emisije popunio kontroverznim sadržajima.

Ključne reči: televizija, rijaliti program, nasilno ponašanje, provociranje, manipulacija

¹ Kontakt sa autorkom: lidijaterek83@gmail.com.

1. Uvodna razmatranja

U jesen 2006, sa početkom emitovanja rijaliti šou-programa *Veliki brat* na RTV B92, Srbija je postala jedna od mnogobrojnih zemalja sveta u kojima je televizijski format rijalitija postao deo svakodnevice i izvor zabave velikog broja gledalaca. Nakon nekoliko godina snimanja emisija baziranih na stranim licencama, RTV Pink i Happy TV su se odvažile da osmisle i u svojoj programskoj šemi ponude srpske rijalitije, koji su se ubrzo našli među najgledanijima u regionu (Pink, 2019; Telegraf, 2019).

Od svih oblika rijaliti šou-programa, kod nas su najpopularniji oni takmičarskog karaktera koji se mogu odrediti kao činjenični televizijski programi, u kojima određeni broj učesnika živi zajedno na ograničenom prostoru koji se 24 časa snima, sa ciljem da osvoje novčanu nagradu. Karakteristike ovog formata su angažovanje neprofesionalnih aktera, koji su uposleni u „različitim vrstama kvaziigranog programa, koji je skriptovan, upravljani i režiran, a namerno se stvara utisak kako je reč o spontanosti i autentičnosti, te da publika neposredno svedoči odvijanju različitih ličnih odnosa i/ili društvenih procesa“ (Radulović i Erdei, 2017:22).

Uprkos velikoj popularnosti, deo stručne javnosti rijaliti programima zamera da su senzacionalistički, „jeftini“, vulgarni i voajeristični (Hill, 2005). Domaći stručnjaci ovim kritikama dodaju i da se rijaliti programi u Srbiji koriste u političke svrhe i za propagandu (FoNet, 2019), da sadrže neprimerene sadržaje kao što su prikazivanje seksa, golotinje, nasilja, govora mržnje i stereotipa (Milin Perковиć i Matović, 2014; Nikolić, 2012; Pralica, 2011), da promovišu agresivnost i prostakluk (Vulić i Marković, 2012), kao i da revitalizuju turbo-folk kulturu (Milivojević i Miljanović, 2012). Ovakve kritike su proizvod mnogobrojnih kršenja etičkih kodeksa (Nikolić, 2012). Ova kršenja nisu tipična samo za emisije u Srbiji,² ali se čini da u našem društvu emitovanje problematičnih sadržaja nema ozbiljnijih konsekvenci (Cenzolovka, 2015; Dijalog, 2016).

Da rijaliti programi značajno utiču na gledaoce, utvrdila su istraživanja koja su pokazala da postoji veza između praćenja rijalitija koji u fokusu imaju lične preobražaje pomoću estetske hirurgije i povoljnijih stavova o estetskoj hirurgiji, većeg nezadovoljstva sopstvenim telom i većeg pritiska da se podvrgne nekom estetskom zahvatu (Sperry et al. prema Ward & Carlson, 2013), odnosno, da

² U Velikoj Britaniji u serijalu *Veliki brat*, Šilpa Šeti, indijska glumica, bila je izložena različitim uvredama i poniženjima na nacionalnoj i rasnoj osnovi (Nikolić, 2012).

je često izlaganje rijaliti programima za upoznavanje povezano sa prihvatanjem adverzijalnih seksualnih uverenja, dvostrukog seksualnog standarda i stereotipnih predstava o rodnim seksualnim ulogama (Ferris et al. i Zurbriggen & Morgan prema Ward & Carlson, 2013). S obzirom na činjenicu da rijaliti programi često sadrže više nasilja od skriptovanih emisija (Coyne, Robinson, & Nelson, 2010), oni ispoljavaju značajan uticaj i na ponašanje gledalaca. Rezultati višedecenijskog istraživanja efekata medijskog nasilja pokazuju da izloženost nasilju u medijima kratkoročno povećava agresivno ponašanje gledalaca grupisanjem agresivnih saznanja, povećavanjem agresivnog afekta i fiziološkog uzbuđenja i imitacijom, a dugoročno razvojem i automatizacijom skripti i šema povezanih sa agresijom, pomoću emocionalne uslovljenosti i desenzibilizacije na nasilje (Groves & Anderson prema Anderson et al., 2017). Kako je verovatnoća da će pojedinac usvojiti stavove i ponašanja prikazanih u medijima veća ukoliko veruje da su emitovani događaji stvarni, efekat nasilja emitovanih u rijalitetu je na gledaoce mnogo veći (Coyne et al., 2010; Ward & Carlson, 2013). Istraživanja koja su proučavala ove efekte ukazala su na postojanje veze između agresivnog govora i ponašanja u rijaliti programima i agresivnih osobina i ponašanja kod gledalaca (Reysen & Katzarska-Miller, 2017) i utvrdila su da je redovno praćenje rijalitija koji sadrži visok nivo socijalne agresije povezan sa višim nivoima socijalne agresije među adolescentima (Ward & Carlson, 2013). Kako su deca posebno osetljiva grupa kada je reč o medijskom nasilju i pošto su istraživanja potvrdila postojanje veze između agresivnosti i količine nasilnog medijskog sadržaja gledanog u detinjstvu i agresivnog ponašanja u odraslom dobu (Huesmann, Moise-Titus, Podolski, & Eron, 2003), svuda u svetu, pa i u Srbiji, postoji zakonska regulativa koja reguliše emitovanje nasilnih i drugih neprimerenih sadržaja, kako bi zaštitili decu i mlade od njihovog negativnog uticaja.

Ovu oblast u Srbiji uređuje, najpre, *Zakon o elektronskim medijima* („Sl. glasnik RS”, br. 83/2004 i 6/2016 – dr. zakon), koji u članu 47, tačka 4, zabranjuje emitovanje programskih sadržaja koji ističu i podržavaju narkomaniju, nasilje, kriminalno i drugo nedozvoljeno ponašanje, kao i sadržaje koji zloupotrebljavaju lakovernost gledalaca i slušalaca, a u članu 50, stav 2, zabranjuje prikazivanje ponižavajućeg postupanja i scene nasilja i mučenja, osim ako za to postoji programsko i umetničko opravdanje, zatim *Opšte obavezujuće uputstvo o ponašanju emitera*, koje u odeljku 10, pod tačkom 2, navodi da su emiteri dužni da suzbiju

ekstremizam i uvrede u svojim programima, u ponašanju voditelja programa i u izražavanju gostiju i, na kraju, *Pravilnik o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga* („Službeni glasnik RS”, broj 25/2015), koji bliže uređuje način ispunjavanja obaveza emitera u vezi sa načinom prikazivanja sadržaja koji mogu da naškode fizičkom, mentalnom i moralnom razvoju maloletnika (Regulatorno telo za elektronske medije, 2015). U slučaju nepoštovanja ovih odredbi, Savet REM-a pružaocu medijske usluge može da izrekne opomenu, upozorenje, privremenu zabranu objavljivanja programskog sadržaja ili da mu oduzme dozvolu (Član 28. Zakona o elektronskim medijima („Sl. glasnik RS”, br. 83/2014 i 6/2016 – dr. zakon)).

Uprkos postojanju zakonske regulative, rijaliti šou-programi u Srbiji obiluju neprimerenim sadržajima. Emitovanje ovakvih sadržaja bila je tema više naučnih radova (Marić, 2012; Milin Perković i Matović, 2014; Milivojević i Miljanović, 2012; Pralica, 2011), međutim, karakteristike i oblici prikazanog nasilnog ponašanja u formatima ovog tipa, kao i kontekst u kojem su se takva ponašanja dešavala nisu posebno proučavani. Polazeći od stanovišta da uslovi u rijaliti šou-programima, usled šturog scenarija, takmičarskog karaktera i stavljanja u prvi plan odnosa među učesnicima pogoduju nasilju (Coyne & Archer, 2004), ovim istraživanjem smo želeli da utvrdimo koji oblici nasilnog ponašanja su najzastupljeniji u rijalitetu *Parovi*, koji se prikazuje na Happy TV, u kakvim situacijama i pod kojim okolnostima se nasilno ponašanje najčešće javlja i ko se pretežno nasilno ponaša. Međutim, pre nego što predstavimo pojedinosti istraživanja, osvrnućemo se na značenje pojma nasilja.

2. Određenje pojmova

Iako se pojam nasilja često koristi u svakodnevnom govoru, teško ga je precizno definisati. U naučnoj literaturi postoje brojna određena ovog koncepta, jer nasilje proučavaju mnoge nauke i naučne discipline (Babović, 2015). Nasilje je kompleksan društveni fenomen, čija složenost proizilazi iz brojnosti uzroka koji mogu da ga izazovu i iz mnoštva njegovih pojava oblika koji mogu da se proučavaju na makronivou (nasilje između država – ratovi), mezonivou (nasilje između društvenih grupa, npr. etničkih) i mikronivou (interpersonalno nasilje) (Galtung, 2009). Kako se ovo istraživanje bavi nasiljem između pojedinaca, u daljem tekstu termin nasilje koristimo u kontekstu interpersonalnog nasilja i predstavice određena ovog vida nasilja.

Dragan Popadić definiše nasilno ponašanje kao „namerno i neopravdano nanošenje štete drugome”, pri čemu smatra da se neopravdanost „sastoji u nelegitimnosti, nezaslužnosti, prekomernosti ili neprimerenosti takvog postupka” (Popadić, 2009: 13) i deli ga na verbalno i neverbalno (Popadić, 2009). Ajadakola i Šupe nasilje određuju kao bilo koju akciju ili strukturalni aranžman koji „rezultira fizičkim ili nefizičkim povređivanjem jedne ili više osoba” (Iadicola & Shupe, 2013: 26). U srpskom zakonodavstvu, jednu od definicija nasilja sadrži *Posebni protokol za zaštitu dece i učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama*. U ovom dokumentu je nasilje određeno kao „svaki oblik jednom učinjenog ili ponovljenog verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje ima za posledicu stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva dece/učenika” (Kalezić Vignjević et al., 2007: 8) i pravi se razlika između fizičkog, emocionalno/psihičkog, socijalnog, seksualnog i elektronskog nasilja (Kalezić Vignjević et al., 2007). U literaturi postoje i druge podele nasilja, na primer, na direktno, koje može biti fizičko i verbalno, i indirektno nasilje, kao što je ogovaranje i manipulacija (Baldry, 2003; Björkqvist, Lagerstetz, & Kaukiainen, 1992), ili na fizičko, verbalno, relaciono (manipulisanje odnosima kako bi se osobi nanela šteta) i reaktivno (provociranje i izazivanje osobe) (Smokowski & Kopasz, 2005).

Precizno određenje nasilnog ponašanja dodatno otežavaju srodni pojmovi, poput sukoba, agresije, siledžijstva (engl. *bullying*), nasilničkog kriminala i devijantnog ponašanja koji se često koriste u diskursu o nasilnom ponašanju i čije značenje se donekle poklapa sa značenjem nasilja, ali među kojima ipak postoji razlika. Termin *sukob* se često upotrebljava kao sinonim za nasilje. Tako, na primer, objašnjavajući uzroke nasilne prirode čoveka, Hobs u Levijatanu navodi uzroke „sukoba” (Hobbes, 2004: 91), dok Kozer društveni sukob razume kao borbu za ograničene resurse u kojoj protivnici žele da povrede i unište svoje protivnike (Kozer, 2007). Shvatanje sukoba kao suprotstavljanja mišljenja, stavova i interesa, bez nužne upotrebe nasilja, javlja se tek kod novijih istraživanja (Larsen prema Petrović, 2009). Agresija je pojam kojim se označava kao „ponašanje s namerom da se drugi povredi. Kod agresije i agresivnosti snažan je naglasak na agresivnom motivu koji stoji iza postupka i koji se obično shvata kao trajna dispozicija” (Popadić, 2009:15), dok je nasilje, prema Popadiću, realizovana agresija (Popadić, 2009). Sličnog shvatanja je i Olweus (Olweus, 1999), koji i nasilje i siledžijstvo smatra za oblike agresivnosti. Prema njegovom stanovištu,

agresivnost je ponašanje čija je namera nanošenje povrede i bola drugoj osobi. S tim u skladu, siledžijstvo je oblik agresivnog ponašanja koje karakteriše asimetričan odnos moći i ponavljanje, dok je nasilje vrsta agresivnog ponašanja u kojem nasilnik upotrebljava svoje telo ili drugi objekat kako bi naneo povredu i bol drugom pojedincu (Olweus, 1999). Četvrti pojam, nasilnički kriminalitet, odnosi se na *protivpravnu* primenu sile ili pretnje (Ignjatović, 2011), dakle, samo na ono interpersonalno nasilje koje je zakonom sankcionisano. S druge strane, devijantno je svako ponašanje koje odstupa od vrednosnih i moralnih normi jednog društva ili društvene zajednice (Haralambos, 1980).

Kako su precizni koncepti osnova svakog istraživanja, u radu se rukovodimo modifikovanom definicijom nasilja koja je data u *Posebnom protokolu za zaštitu dece i učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama*, te pod nasiljem podrazumevamo „svaki oblik jednom učinjenog ili ponovljenog verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje ima za posledicu stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva” druge osobe (Kalezić Vignjević et al., 2007: 8). Pri tome, razlikujemo direktno nasilje, kada osoba lično nanosi bol žrtvi, i indirektno, kada počinitelj širenjem glasina i manipulacijom svog okruženja nanosi bol žrtvi, a da pri tome ostane neidentifikovan. Direktni oblici nasilja mogu biti fizički, emocionalno/psihički i seksualni, a indirektni relacioni i emocionalno/psihički. U istraživanju smo kao fizičko nasilje kategorisali svaki oblik ponašanja koji je upotrebom fizičke sile i/ili predmeta stvarno ili potencijalno doveo do telesnog povređivanja osobe, a kao seksualno nasilje sve neželjene komentare, gestikulacije i fizičke kontakte koji su imali seksualnu konotaciju. Pod emocionalnim ili psihičkim nasiljem podrazumevali smo ono verbalno ili neverbalno ponašanje koje je stvarno ili potencijalno povredilo dostojanstvo i osećanja jedne osobe, odnosno, uticalo na njeno duševno zdravlje. Kao direktno emocionalno/psihičko je određeno ono nasilje koje je počinitelj vršio lično u neposrednom kontaktu sa žrtvom (npr. vređanje, podsmevanje, psovanje), a kao indirektno ono koje je vršeno posredno, ignorisanjem i izbegavanjem. Drugi oblik indirektnog nasilja je relaciono nasilje. Relaciono nasilje vrši osoba ukoliko manipulacijom činjenica i okolnosti pokušava da naruši društveni ugled i položaj žrtve u njenom okruženju širenjem glasina, spletkarenjem, nagovaranjem drugih da žrtvu ignorišu, iniciranjem i potpirivanjem svađa između žrtve i pojedinaca iz njene okoline.

3. Problem, cilj i hipoteze istraživanja

Na štetne uticaje medijskog nasilja naučna javnost ukazuje već decenijama (Anderson et al., 2003; Bandura, Ross, & Ross, 1963; Bushman, et al., 2013; Hepburn, 1995; Kanz, 2016; Krahe & Möller, 2010; Potter, 2003). Međutim, TV producenti su ubeđeni da nasilje privlači gledaoce (Potter, 2003), a više gledalaca znači veći prihod od reklama. Kako su rijaliti programi najjeftiniji u pogledu proizvodnje i najzahvalniji za marketinšku eksploataciju (Đorđević, 2020) i kako njihov takmičarski karakter i siromašan scenario ima veliki konfliktni potencijal (Coyne & Archer, 2004), oni su vrlo atraktivni za medijske kuće. Zato smo ovim istraživanjem želeli da utvrdimo koji oblici nasilnog ponašanja su najzastupljeniji u rijalitetu *Parovi*, u kakvim situacijama i pod kojim okolnostima se nasilno ponašanje najčešće javlja i ko se u njemu pretežno nasilno ponaša.

Za analizu ovog šou-programa smo se odlučili iz nekoliko razloga. Kao prvo, radi se o jednom od najgledanijih emisija ovog formata u Srbiji (Telegraf, 2019). Drugo, 2018. godine je ova emisija činila nešto više od 90% emitovanog rijaliti sadržaja na Happy TV, a već nekoliko godina rijaliti programi čine oko polovine godišnjeg ukupnog emitovanog programa na ovoj televiziji (Služba za nadzor i analizu programa emitera, 2016; 2019). I treće, u periodu od 1. januara 2015. godine do 30. jula 2017. godine, rijaliti program *Parovi* je među emisijama ovog tipa svih nacionalnih pružalaca medijskih usluga prednjačila po broju mera koje je Savet REM-a izrekao Happy TV zbog emitovanja sadržaja kojima je povređeno dostojanstvo učesnika, odnosno, sadržaja koji mogu da naškode fizičkom, moralnom ili mentalnom razvoju maloletnika (Služba za nadzor i analizu, 2017b).

Zasnovano na rezultatima istraživanja koje je sprovedeno u Velikoj Britaniji i koji su pokazali da su u rijaliti programima najzastupljeniji oblici relacionog i verbalnog nasilja, da su ovi oblici ponašanja u većini slučajeva bili izmanipulisani od strane produkcije, kao i da se relaciono nasilje učesnika najčešće isplatilo (Coyne et al., 2010), u istraživanju smo pošli od sledećih hipoteza:

1. U rijalitetu *Parovi* su relaciono i emocionalno/psihičko nasilje više prisutni nego fizički oblici.
2. Nasilno se najčešće ponašaju oni učesnici koji su takvo ponašanje ispoljavali i ranije.

3. Učesnici se češće nasilno ponašaju kada se rijaliti emituje u okviru specijalizovanih emisija nego van njih.
4. Produkcija planski stvara konfliktne situacije kako bi isprovocirala nasilje, a voditelji ne sprečavaju nasilno ponašanje učesnika.

U cilju boljeg razumevanja okolnosti i uslova u kojima učesnici *Parova* žive, predstavimo koncept ovog rijaliti šou-programa. *Parovi* su se prvi put emitovali krajem 2010. godine (Služba za nadzor i analizu, 2015), a trenutno se prikazuje osma sezona, koja je počela 12. septembra 2019. godine. Prve tri sezone su trajale nešto više od 100 dana, da bi od četvrte njegovo trajanje u pojedinim sezonama premašilo i 300 dana (Vikipedija, 2020a). Učesnici su po prvobitnom konceptu bili pravi parovi iz raznih balkanskih država koji su živeli zajedno u luksuznoj kući i koji su se takmičili za novčanu nagradu. Međutim, usled poteškoća oko nalaženja parova, proteklih nekoliko godina učesnici su pojedinci koji se biraju na kastingu na osnovu toga koliko su im biografije zanimljive (Vikipedija, 2020a; Služba za nadzor i analizu, 2015).

Učesnici se tokom nedelje stavlja u različite situacije, a posebne zadatke dobijaju od čarobnjaka Merlina, koji može da ih nagrađuje i kažnjava. Jednom nedeljno se u vili bira predsednik Kućnog saveta, koji parovima deli zaduženja u kući. Ponedeljkom uveče u vilu dolaze gosti sa zanimljivim životnim pričama i zanimanjima. Utorkom jedan ili više učesnika ide na poligraf, tokom kog im se postavljaju pitanja koja gledaoce najviše zanimaju, a njihovi odgovori se procenjuju da li su istiniti ili ne. Sredom učesnici i Merlin nominuju osobe za izbacivanje, a gledaoci do nedelje glasaju SMS porukama koga žele od nominovanih pojedinaca da zadrže u rijalitiju. Četvrtkom se u vili organizuje žurka, petkom dolaze novinari koji u „vruću stolicu“ smeštaju nekoliko učesnika i ispituju ih, subotom učesnike posećuju članovi porodice ili rođaci, a nedeljom učesnik koji je dobio najmanju podršku gledalaca biva izbačen iz rijalitija (Vikipedija, 2020a).

Osim večernjih emisija (*Ispovest, Parograf, Nominacije, Žurka, Vruća stolica, Roditeljski sastanak i Izbacivanje*) koji se emituju određenim danima u nedelji u skladu sa konceptom *Parova*, na Happy TV se prikazuju i emisije *Jutarnja kafica, Upoznajte parove i Noćobdije*, koje se emituju skoro svakodnevno i u kojima se uglavnom diskutuje o dešavanjima u kući i odnosima među učesnicima (Happy TV, 2020). Osim pomenutih emisija, *Parovi* se prenose 24 časa dnevno

na dva Jutjub kanala pod nazivima „Parovi 8. sezona Live Stream 1” i „Parovi 8. sezona Live Stream 2”.

4. Metod

U istraživanju je primenjena kvalitativna analiza sadržaja prenosa *Parova* uživo na kanalu Jutjub „Parovi 8. sezona Live Stream 1”. 24 sata dnevno u trajanju od jedne nedelje od 9. do 15. marta 2020. godine, odnosno, ukupno 168 sati. Odlučili smo se za prenos uživo da bismo mogli da uporedimo ponašanje učesnika tokom i van emisija prikazanih na Happy TV. U posmatranoj nedelji u rijalitetu je bilo 28 učesnika, od kojih 16 žena, a prema zanimanju je devetnaestoro njih „rijaliti učesnik” (Wikipedija, 2020a).

Podaci su prikupljeni tehnikom posmatranja na osnovu prethodno definisanih indikatora (tabela 1). Svako nasilno ponašanje je kodirano po obliku (fizičko, seksualno i dr.) i po vrsti samog čina (guranje, ogovaranje, ignorisanje i sl.), za svaki čin nasilja je zabeleženo da li se desio u okviru ili van emisije, da li se nasilje javilo spontano ili ga je prouzrokovala produkcija i/ili voditeljka i ko je vršio nasilje. Za svako nasilno ponašanje je zabeležen kontekst u kojem se ono javilo i uzete su u obzir biografije žrtve i nasilnika radi boljeg razumevanja njihovog ponašanja pod datim okolnostima. Trajanje nasilnog ponašanja nije bilo evidentirano, tako da u istraživanju nije pravljen razlika između vredanja koje je trajalo jedan minut ili onog koje je trajalo pet minuta. Oba su kodirana na isti način. U slučajevima uključivanja gledalaca u program, kodirano je i nasilno ponašanje gledalaca, kao i reakcija voditelja.

Tabela 1: Indikatori istraživanja

Predmet analize		Indikatori
Oblici nasilnog ponašanja	Direktno nasilje	Fizičko nasilje Guranje, gađanje, čupanje, šutiranje, uništavanje tuđih stvari, šamaranje, udaranje, gaženje, cepanje tuđe odeće, davljenje, tuča, napad oružjem
		Emocionalno/psihičko nasilje (DEP) Ismevanje, omalovažavanje, vređanje, nazivanje pogrdnim imenima, psovanje, etiketiranje, imitiranje, „prozivanje”, podsmevanje, uceunjavanje, pretnja, zastrašivanje, govor mržnje, provociranje, vršenje pritiska da se nešto uradi mimo volje
		Seksualno nasilje lascivni komentari, dobacivanje, seksualno dodirivanje, gestikuliranje, pokazivane intimnih delova tela, pokazivanje pornografskih sadržaja bez pristanka druge strane
	Indirektno nasilje	Emocionalno/psihičko nasilje (IEP) Ignorisanje, izbegavanje, postati prijatelj sa trećom osobom iz osvete
		Relaciono nasilje Širenje glasina, podsmevanje sa grupom, nagovaranje drugih da ignorišu i izbegavaju žrtvu, isključivanje iz grupe, spletkarenje, manipulacija okolnostima da žrtva ispadne smešna, diskriminacija, „ubacivanje koske” – provociranje nasilja, rasplinjavanje svađe među drugima, ogovaranje, podsticanje grupe da o žrtvi govore loše
		Produkcija Happy TV i voditelji ne osuđuju nasilna ponašanja učesnika i podstiču takva ponašanja Produkcija i voditelji ne reaguju na nasilno ponašanje učesnika, ne sankcionišu i ne isključuju iz rijalitija nasilnike Urednici iniciraju konflikte, a nasilnike nagrađuju

5. Rezultati

U toku posmatrane nedelje, u *Parovima* su zabeležena 212 čina nasilnog ponašanja. Analizom dela dana u kojem su se nasilna ponašanja odigrala, ustanovili smo da su se nešto više od polovine ovih događaja (52,36%) odigrala

u emisiji *Jutarnja kafica*, 42,45% u noćnim emisijama, i to najviše u emisiji *Nominacije*, a svega su se osam nasilnih ponašanja desila izvan emisija koje se prikazuju na Happy televiziji.

Od oblika nasilja najviše je bilo zastupljeno direktno emocionalno/psihičko (DEP) (82,07%) i relaciono nasilje (16,04%). Fizičko nasilje se tokom ovog perioda desilo dva puta i oba puta je počinitelj bila ista učesnica, koja je u dva odvojena događaja fizički nasrнула na muške osobe kao reakcija na njihovu višeminutnu provokaciju i verbalno vređanje. Od seksualnog i indirektnog emocionalno/psihičkog (IEP) nasilja zabeležen je po jedan slučaj.

Od DEP nasilja je najzastupljenije bilo vređanje (42,53%), zatim nazivanje pogrdnim imenima (16,67%) i omalovažavanje (7,47%). Kada se sve vrste DEP nasilja sumarno sagledaju po emisijama u kojima su se odigrale, može se zaključiti da emisija *Jutarnja kafica* blago prednjači (48,28%) u odnosu na noćne emisije (47,13%), iako se ona emituje samo pet dana u nedelji, za razliku od noćnih emisija koje su na programu svakog dana (tabela 2).

Tabela 2: Raznovrsnost DEP nasilja prema emisijama

Vrsta DEP nasilja	Broj nasilnog ponašanja		
	Jutarnja kafica	Noćne emisije	Ostalo
Ismevanje	3	3	-
Omalovažavanje	11	2	-
Vređanje	30	40	4
Ruganje	2	-	-
Nazivanje pogrdnim imenima	8	19	2
Psovanje	2	1	1
Etiketiranje	2	1	-
Imitiranje	2	2	-
„Prozivanje“	6	2	-
Ucenjivanje	1	-	-
Pretnja	4	4	-
Izvrtnje reči	2	-	-
Verbalno maltretiranje	2	-	-
Provociranje	4	6	-
Govor mržnje	2	1	1

Vršenje pritiska da se nešto uradi mimo volje	2	-	-
Zatrašivanje	1	-	-
Nepраведно kažnjavanje	-	1	-
Ukupno	84	82	8

U toku posmatrane nedelje, u *Parovima* je od relacionog nasilja najviše bilo zastupljeno optuživanje žrtve za nešto pred grupom (29,41%), zatim provociranje nasilnog ponašanja u grupi (20,59%), ogovaranje (17,65%), manipulacija okolnostima da žrtva ispadne smešna (11,76%) i podsticanje grupe da loše govore o žrtvi (11,76%). I po broju relacionog nasilja prednjači emisija *Jutarnja kafica*, u kojoj se desilo 70,59% ovog oblika nasilja. U njoj su zabeležene sve vrste relacionog nasilja, među kojima je prednjačilo optuživanje žrtve pred grupom, provociranje nasilja u grupi i podsticanje grupe da loše govore o žrtvi. Relaciono nasilje se van specijalizovanih emisija svelo na međusobno ogovaranje učesnika (tabela 3).

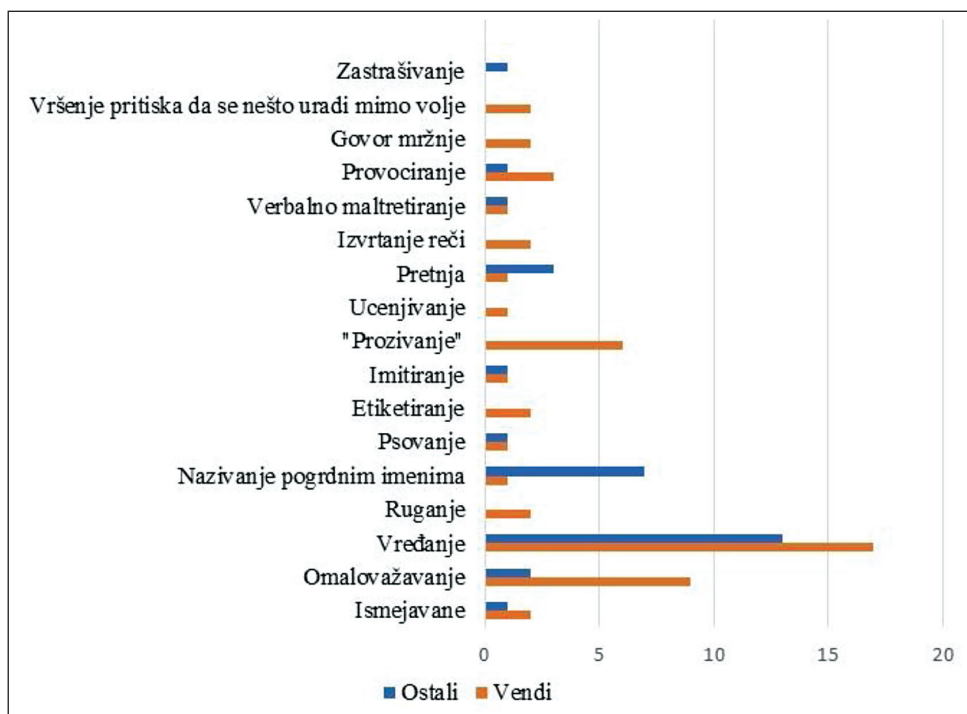
Tabela 3: Raznovrsnost relacionog nasilja prema emisijama

Vrsta relacionog nasilja	Broj nasilnog ponašanja		
	Jutarnja kafica	Noćne emisije	Ostalo
Neuključivanje/isključivanje iz grupe	2	-	-
Manipulacija okolnostima da žrtva ispadne smešna	2	2	-
Provociranje nasilja u grupi	5	2	-
Rasplinjavanje svađe među drugima	1	-	-
Ogovaranje	3	-	3
Optuživanje žrtve za nešto pred grupom	7	3	-
Podsticanje grupe da loše govore o žrtvi	4	-	-
Ukupno	24	7	3

Analizom nasilnika utvrđeno je da su najviše nasilja počinile upravo Produkcija i voditeljke. Od ukupnog broja nasilnih ponašanja, oni su počinili 38,68% (82 čina nasilja), a među njima prednjači Vesna Vukelić Vendi, koja je tokom pet dana izvršila 56 DEP, 1 IEP i 25 relacionog nasilja, što ukupno čini

72 čina nasilja, odnosno 33,96%. Upoređivanjem nasilnih ponašanja učesnika i Vendi za vreme emisije *Jutarnja kafica*, dolazi se do podatka da je sama voditeljka počinila 64,86% nasilja. Ona je najčešće vređala, omalovažavala, „prozivala” i direktno provocirala učesnike (grafikon 1), a od relacionog nasilja je najčešće provocirala nasilno ponašanje u grupi tako što je manipulisala činjenicama, optuživala pojedine učesnike za nešto pred drugima, ne dajući im mogućnost da odgovore na te optužbe ili, ako su tu mogućnost dobili, voditeljka je njihov odgovor okarakterisala kao laž i podsticala je druge učesnike da o pojedinim osobama loše govore (grafikon 2).

Grafikon 1: Broj počinjenog DEP nasilja od strane Vendi u odnosu na ostale učesnike tokom emisije Jutarnja kafica



Grafikon 2: Broj počinjenog relacionog nasilja od strane Vendi u odnosu na ostale učesnike tokom emisije Jutarnja kafica



Osim Produkcije i voditeljki, u posmatranoj nedelji se od ukupno 28 učesnika njih 24 nasilno ponašalo. Više od pet činova nasilja učinilo je osmoro takmičara: Ivan Marinković – 24, Milutin Radosavljević – 18, Đorđe Tomić – 14, Sanja Spasojević – 8, Jelena Ilić – 7, Nataša Pajović – 7, Anastasija Stanojević – 6 i Snežana Jovičić – 6. Čak 94,44% nasilja počinjenih od strane ovih učesnika je bila neka vrsta DEP nasilja, među kojima je najviše bilo zastupljeno vređanje, nazivanje pogrđnim imenima, provociranje i verbalna pretnja. Po vređanju su se najviše istakli učesnici muškog pola, među kojima se posebno izdvojio tzv. Milutin. Tzv. Ivan je više od ostalih takmičara nazivao druge pogrđnim imenima, Snežana je najčešće provocirala, a učesnice Nataša i Sanja su pretile. Ivan, Milutin, Đorđe, Jelena i Snežana su učestvovali i u prethodnim sezonama ovog rijalitija (Vikipedija, 2020a). Prema informacijama dostupnim na internetu, oni su i pre osme sezone *Parova* ispoljavali nasilno i antisocijalno ponašanje (Alo, 2019a; Biografija, 2017; Biografija, 2019a; Biografija, 2019b; Kurir, 2016; Kurir, 2019a). Nataši, Sanji i Anastasiji je ovo prvo učešće u rijalitiu. Analizom tekstova o njihovim životima objavljenih na raznim internet portalima, ali i na osnovu onoga što su same ispričale, može se zaključiti da su sve tri imale teško detinjstvo. Nataša i Sanja su odrastale u teškim porodičnim uslovima i bile su izložene seksualnom nasilju, što je doprinelo njihovom nasilnom ponašanju u periodu pre rijalitija (Kurir, 2020a; Kurir, 2020b; Republika, 2020a; Republika, 2020b), dok se za Anastasiju spekulise da se bavi elitnom prostitucijom od svoje 14. godine (Alo, 2019a).

Analizom okolnosti pod kojima su se nasilni oblici ponašanja učesnika *Parova* odigrali u toku ove nedelje, dolazi se do zaključka da je 84,43% nasilja veštački proizvedeno od strane Produkcije. Većina nasilja je bila direktna ili indirektna reakcija učesnika na provokacije voditeljki. Moglo se primetiti da voditeljke targetiraju upravo one učesnike koji lako izgube prisebnost i burno reaguju. Koliko je Produkciji bio cilj da se učesnici nasilno ponašaju pokazuje i činjenica da voditeljke ni u jednoj nasilnoj situaciji nisu pokušale da umire učesnike i da spreče eskalaciju nasilja. Čak ni u dva slučaja fizičkog nasilja nisu pokušale da intervenišu. Učesnici koji su se nasilno ponašali nisu bili kažnjeni, već su bili stavljeni u fokus. U poređenju sa ostalim takmičarima, ovi učesnici su češće učestvovali u *Jutarnjoj kafici*, kamere su ih češće pratile i voditeljke večernjih emisija su ih češće ispitivale. Uzimajući u obzir takmičarski karakter *Parova*, njihova veća prisutnost u programu uticala je i na njihovu popularnost, čime su posredno za svoje ponašanje bili nagrađeni.

Emisija *Jutarnja kafica* se istakla i zbog telefonskih uključenja gledalaca. Naime, sva uključenja gledalaca tokom date nedelje bila su za vreme ove emisije. U šest slučajeva su gledaoci vređali učesnike rijalitija, a voditeljka ih je podržavala u takvim izjavama i podsticala ih da govore. Tokom jednog telefonskog uključivanja, voditeljka je bila nasilna prema gledateljki. Od osam uključenja gledalaca, samo jedno nije sadržalo nasilne oblike ponašanja, ali ovaj razgovor savršeno ilustruje odnos Produkcije prema nasilju. Naime, gledateljka je zamolila učesnike da ne psuju toliko i da budu pristojni, na šta joj je voditeljka povišenim tonom odgovorila da neće da sluša moralne pridike i telefonska veza je bila prekinuta.

U prilog tezi da je cilj Produkcije i voditeljki ovog rijalitija da izazovu konflikte i nasilno ponašanje kod učesnika govori i podatak da se tokom nedelju dana svega osam nasilnih oblika ponašanja odigralo van emisija koje su se emitovale na Happy TV. Ovi oblici nasilja su se uglavnom sveli na međusobna ogovaranja učesnika.

6. Diskusija

Sagledavanjem navedenih rezultata, možemo da zaključimo da su naše hipoteze potvrđene. Rijaliti *Parovi* obiluje nasilnim obrascima ponašanja, od kojih su oko 82% bile vrste DEP, a nešto više od 16% vrste relacionog nasilja. Nasilna ponašanja učesnika su velikim delom bila isprovocirana od strane Produkcije

i voditeljki. Skoro 40% nasilja počinili su upravo oni, a po količini nasilnog ponašanja posebno se istakla Vesna Vukelić Vendi. Ona je od svih voditeljki i učesnika ispoljila najviše najraznovrsnijeg nasilja – ukupno 72 čina i 24 različitih vrsta nasilja. Poređenja radi, „drugoplasirani” po broju počinjenog nasilja je učesnik Ivan Marinković, koji je 24 puta počinio 9 različitih vrsta nasilja.

Prisutnost ove količine nasilja u *Parovima* može se objasniti stanovištem da se u rijaliti programima, zbog siromašnog zapleta, žiža stavlja na interakciju između velikog broja takmičara, te izazivanje konfliktnih okolnosti koje imaju potencijal da prerastu u nasilje služi za popunjavanje praznina u vrlo siromašnom scenariju emisije (Coyne & Archer, 2004). Izbijanje nasilja usled raznih sukoba se u *Parovima* dodatno osigurava izborom „pogodnih” učesnika koji imaju nizak nivo tolerancije na provokacije, koji su psihički labilni i koji su tokom života već usvojili nasilne oblike komunikacije i ponašanja. Analizom njihovih biografija može se uočiti da je većina takmičara imala teško i traumatično odrastanje prouzrokovano nekom tragedijom, lošim porodičnim odnosima i/ili siromaštvom. Učesnici koji su se najviše nasilno ponašali bili su nasilni i ranije, a pojedini su bili privođeni zbog nasilničkog ponašanja ili kršenja drugih zakona (Alo, 2019a; Alo, 2019b; Biografija, 2017; Biografija, 2019a; Biografija, 2019b; Kurir, 2016; Kurir, 2019a; Kurir, 2020a; Kurir, 2020b; Republika, 2020a; Republika, 2020b)³. Osim „pogodnih” učesnika, *Parove* vode i „pogodne” voditeljke. Njih tri od četiri su i same bile učesnice nekog rijalitija, nisu se školovale za ovu profesiju i nijedna od njih se tokom posmatrane nedelje nije pridržavala Kodeksa novinara Srbije.⁴

Za veću zastupljenost emocionalno/psihičkog i relacionog nasilja od fizičkog oblika u rijalitiju postoji nekoliko objašnjenja. Kao prvo, percepcija ljudi šta je nasilje uglavnom se zasniva na određenjima iz zakonskih normi. Pravne definicije se u većini slučajeva zasnivaju na redukcionističkom shvatanju nasilja (Babović, 2015), koje ga svode na njegove fizičke oblike. Ovakvo određenje nasilnog ponašanja se može naći u *Krivičnom zakoniku* („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019), kao i u *Zakonu o sprečavanju nasilja*

³ S obzirom na to da se biografijama učesnika uglavnom bave tabloidi, informacije objavljene u njima treba uzeti sa rezervom.

⁴ Anđela Lakićević je glumica i učesnica četvrte sezone *Parova* (Wikipedija, 2020b), Jovana Mačić je šminkerka i učesnica rijaliti šou-programa *Survajvor Srbija VIP: Kostarika* (Kurir, 2019b), a Vesna Vukelić Vendi je estradna ličnost koja je učestvovala u rijaliti emisijama *Farma* i *Dvor* i za koju se vezuju brojne kontroverze (Wikipedija, 2020c).

i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama („Sl. glasnik RS”, br. 67/2003, 101/2005 – dr. zakon, 90/2007, 72/2009 – dr. zakon, 111/2009, 104/2013 – dr. zakon i 87/2018). Ono je nešto šire određeno u *Zakonu o sprečavanju nasilja u porodici* („Sl. glasnik RS”, br. 94/2016), gde se osim fizičkog spominju i psihički, seksualni i ekonomski oblici nasilja. Zbog toga što je u pravnim aktima nasilje uglavnom svedeno na njegove fizičke oblike, ovi oblici se i u široj javnosti percipiraju kao nedozvoljeni. Osim toga, fizičke oblike nasilja je lakše uočiti, jer je reč o konkretnim delima koje nasilnik čini u direktnom kontaktu sa žrtvom i čije posledice su uglavnom brzo vidljive (modrice, povrede, razbijeni predmeti i slično). S obzirom na ovu karakteristiku, fizičko nasilje se lakše može dokazati i reagovati na njega. Međutim, ljudi imaju tendenciju da DEP nasilje svrstaju u konflikte, te ga često ne prepoznaju kao nasilje i ne shvataju ga ozbiljno. Još su teže uočljiviji indirektni oblici nasilja, poput relacionog i IEP nasilja. Kod ovih oblika nasilja se počinitelj teško može identifikovati, a i čin nasilja nije upadljiv. Ni emocionalno/psihičko, ni relaciono nasilje nemaju brze i vidljive posledice po žrtve, a i one reaguju na njih na različite načine. Dok jednu osobu psovka ne dotiče uopšte, drugu može emocionalno da povredi. Zbog ovih karakteristika, nefizički oblici nasilja često prolaze nezapaženo, a neretko se i, kao što je slučaj sa *Parovima*, ignorišu.

To što su posledice emocionalnog ili psihičkog i relacionog nasilja teže uočljive ne znači da su manje ozbiljne. Žrtve koje su dugo bile izložene ovim oblicima nasilja obično teško mogu da se uklope u društvo, vremenom usvoje negativnu sliku o sebi, osećaju se usamljeno, što često može da dovede do depresije, samopovređivanja i do samoubistva (Coyne, Archer, & Eslea, 2004). S obzirom na to da su pojedini učesnici *Parova* doživeli traume tokom odrastanja, njihovo izlaganje ovim oblicima nasilja može ozbiljno da ugrozi njihovo psihičko zdravlje. Da pojedini učesnici nisu mogli da se izbore sa pritiskom u rijalitetu potvrđuju i primeri pokušaja bekstva⁵, odnosno, besktva (Danas, 2019; Espresso, 2016) i samopovređivanja (Danas, 2019).

Osim mentalnog zdravlja takmičara, postavlja se i pitanje uticaja pomenutih sadržaja na decu i mlade. Rezultati istraživanja koje su sprovele Vord i Karlson (Ward & Carlson, 2013) ukazuju na to da je redovno izlaganje rijaliti

⁵ Sanja Stanojević je u posmatranoj nedelji u toku jednog histeričnog napada pokušala da pobjegne, tako što je krenula da se penje na zid.

programu koji sadrži visok nivo socijalne agresije⁶ povezan sa višim nivoima socijalne agresije među adolescentima, posebno među onima koji taj sadržaj doživljavaju kao realan. Upravo se zbog ovakvih i sličnih negativnih efekata emitovanje nasilnih i neprimerenih sadržaja dozvoljava samo pod određenim uslovima. Podaci do kojih smo došli nedvosmisleno pokazuju da se najveći broj nasilja u *Parovima* odigrao upravo u emisiji koja se emituje u terminu kada deca i mladi bez problema mogu da ga prate, što je još jedan u nizu primera kršenja Pravilnika o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga.

Nije samo emitovanje neprimerenih i nasilnih ponašanja problem, već i poruka koja se gledaocima šalje. Osim toga što se normalizuju ovi antisocijalni obrasci ponašanja, gostovanjem osuđenih kriminalaca koji se diče svojim delima, poput Kristijana Golubovića (TV Happy, 2017), ili biranjem starleta, osoba koje su se bavile prostitucijom i/ili kriminalnim radnjama za takmičare (Alo, 2019a; Kurir, 2015; Kurir, 2016) promovišu se negativne vrednosti i šalje se poruka gledaocima da se takvim ponašanjem može stići do slave. Koliko ove poruke, vrednosti i prikazana nasilna ponašanja utiču na decu i mlade ne možemo da kažemo iz naših podataka, ali ovo bi trebalo da se istraži u nekoj budućoj studiji.

Osim pomenutih etičkih pitanja, postoji i pravni problem. Naime, postavljaju se pitanje zašto državni organi ne reaguju na konstantno kršenje zakona od strane Happy TV. Uprkos tome što brojne mere koje je Savet REM-a izrekao ovoj televiziji tokom proteklih godina nisu imale rezultate, izostale su oštrije kazne. Umesto strogog primenjivanja pravnih akata i pooštavanja mera zbog neposlušnosti ovog emitera, mere opomene i upozorenja izriču se neblagovremeno. Na primer, za neprikladan sadržaj koji je bio emitovan u *Parovima* krajem juna 2019. godine, mera opomene Happy TV je bila izrečena novembra iste godine (Savet Regulatornog tela za elektronske medije, 2019a), a emitovano nasilno ponašanje koje je naše istraživanje zabeležilo je prošlo neprimećeno. Ovakvo zakasnele i selektivne reakcije REM-a nemaju nikakvog efekta.

Zbog postavljenih pitanja stiče se utisak da ovaj problem treba sagledati u širem društvenom kontekstu. Obrasci nasilnog ponašanja u Srbiji su česta pojava. Primere nasilja možemo naći u skoro svim segmentima društva, počev od politike, preko sporta, porodice, pa do obrazovanja. Tokom proteklih decenija

⁶ Oblici nasilnog ponašanja koje autorke podvode pod pojam socijalne agresije (Ward & Carlson, 2013: 371–372), kod nas su određeni kao relaciono, DEP i IEP nasilje.

bilo je primera gde je političar šutnuo novinara (B92, 2003), poslanike koji su u Narodnoj Skupštini svoje neistomišljenike vređali i fizički im pretili (Danas, 2018), gađali ih kompjuterskim mišem (N1, 2017), odnosno cipelom (RTV, 2009). Situacija je slična i u sportu. Decenijama su pripadnici raznih navijačkih grupa izazivali neredе kako na sportskim utakmicama, tako i tokom i nakon raznih protesta. Nasilno se ponašaju i sportisti. Istraživanjem je utvrđeno da je 51,4% ispitanih mladih sportista/kinja doživelo neki oblik nasilja na sportskim dešavanjima (Popadić, Bračanac, Golić, Petrović, & Vidović, 2011). Porodično i nasilje nad ženama je, takođe, jedno od gorućih problema našeg društva. Podaci pokazuju da je 54,2% žena iz Centralne Srbije bilo izloženo nekom obliku porodičnog nasilja (Babović, Ginić, & Vuković, 2010). Ovakvo stanje se odražava i na ponašanje dece i mladih. Istraživanja školskog nasilja ukazuju da je 20% osnovaca nasilno (Popadić, Plut, & Pavlović, 2014), a 40% učenika iz dve beogradske srednje škole je priznalo da je vršilo fizičko nasilje (Gojković & Vukičević, 2011).

Ako državne institucije nemaju interes da bar na televizijama sa nacionalnom frekvencijom zabrane emitovanje nasilnog sadržaja kako se ovi obrasci ponašanja ne bi normalizovali, možemo li pretpostaviti da smo kao društvo interiorizovali nasilje ili je reč o tome da mediji emitovanjem takvih sadržaja ostvaruju određenu funkciju? Reč je o oba. Naime, Galtung je istakao da određeni aspekti kulture poput religije, ideologije, jezika, umetnosti i drugih mogu da se koriste kako bi se opravdalo ili legitimisalo direktno ili strukturno nasilje⁷ (Galtung, 2009). Ovo se može postići menjanjem moralne obojenosti nekog postupka iz lošeg u dobro ili bar u prihvatljivo, i/ili zamagljivanjem „stvarnosti, tako da nismo u stanju da vidimo nasilne postupke ili činjenice, ili ih bar ne vidimo kao toliko nasilne” (Galtung, 2009: 274). Uzimajući u obzir karakteristike političkih aktera u Srbiji proteklih decenija, stepen korupcije, brojne afere i nezakonite radnje koje su se vezivale za političke partije na vlasti, može se pretpostaviti da državne institucije ignorišu i tolerišu emitovanje nasilnih sadržaja u rijaliti šou-programima, a time i kršenje pravnih akata, zbog funkcije medija da nasilna i antisocijalna ponašanja učine „normalnim”, prihvatljivijim i manje vidljivim, kako bi takvo ponašanje političkih aktera bilo manje upadljivo.

⁷ Prema Galtungu, strukturno nasilje potiče iz društvene strukture, kao što je, na primer, beda, a direktno nasilje se ogleda u nanošenju štete i/ili povređivanju (Galtung, 2009).

Posmatramo li situaciju na ovaj način, možemo zaključiti da se pretpostavljeni proces legitimizacije nasilja ne povezuje isključivo sa rijaliti šou-programima i da ova funkcija zabavnih programa seže do devedesetih godina. Mediji su tada lica koja su se bavila ratnim profiterstvom i paramilitarnim aktivnostima veličali i slavili kao nacionalne heroje i patriote, a pojedine emisije zabavnog karaktera su predstavljale romansirane biografije kriminalaca i nekritički prenosili njihove izjave (Skakavac & Skakavac, 2011). Iako se u medijima kriminalci ne promovisu otvoreno kao devedesetih, oni nalaze svoje mesto u rijaliti programima, koje prati veliki broj gledalaca.

Ukoliko pođemo od toga da ova eventualna legitimizacija nasilnog ponašanja posredstvom medija u našem društvu traje decenijama i ako znamo da je tokom devedesetih u takvoj društvenoj klimi zabeležena najveća stopa rasta krvnih i imovinskih delikata, kao i učestalo ulično i kafansko nasilje (Vujović, 2002), ne iznenađuje raširenost ove pojave danas, niti naša desenzibilnost kao društva na nasilje. Upravo je iz tog razloga bitno da se enavedene teze empirijski provere.

7. Zaključak

Posle prvog prikazivanja rijaliti šou-programa *Veliki brat* u jesen 2006. godine, ovi formati su u Srbiji stekli veliku popularnost. Dve privatne televizije sa nacionalnom frekvencijom, *RTV Pink* i *Happy TV*, podstaknute finansijskim prednostima ovih „niskobudžetnih drama“, odvažile su se da osmisle svoje rijalitije i oni su ubrzo postali jedni od najgledanijih u regionu (Pink, 2019; Telegraf, 2019). Njihova velika gledanost je privukla pažnju i brojnih kritičara, koji su ukazivali na kršenja etičkih kodeksa i na negativne efekte koji takvi sadržaji imaju na gledaoce, a, pre svega, na decu i mlade (Marić, 2012; Milin Perković i Matović, 2014; Milivojević i Miljanović, 2012; Vulić i Marković, 2012).

Od svih rijaliti šou-programa, *Parovi* su se istakli po najvećem broju mera koje je Savet REM-a izrekao jednoj televiziji zbog emitovanja sadržaja kojima je povređeno dostojanstvo učesnika, odnosno, sadržaja koji mogu da naškode fizičkom, moralnom ili mentalnom razvoju maloletnika (Služba za nadzor i analizu, 2017b). Uprkos izrečenim merama, *Parovi* su i dalje puni sadržaja čije je emitovanje kažnjivo prema *Zakonu o elektronskim medijima* („Sl. glasnik RS”, br. 83/2004 i 6/2016 – dr. zakon) i *Pravilniku o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga* („Službeni glasnik RS”, broj 25/2015).

Osim sadržaja seksualne prirode, rezultati našeg istraživanja su pokazali da ovaj rijaliti obiluje i nasiljem, koje u većini slučajeva nastaje kao reakcija učesnika na manipulacije i provokacije voditeljki i Produkcije. Ne treba zanemariti to da se upravo jedna od voditeljki najviše nasilno ponašala tokom nedelje u kojoj je istraživanje sprovedeno, kao ni podatak da su se učesnici *Parova* izvan emisija emitovanih na Happy TV svega osam puta nasilno ponašali. Kao što je već u diskusiji istaknuto, svi ovi podaci upućuju na to da je cilj Produkcije da se šturi scenario *Parova* popuni što kontroverznijim sadržajima, ne mareći, pri tom, o posledicama koje takve okolnosti i ponašanja imaju na učesnike i na gledaoce.

Na ovakve i slične kritike naučne javnosti mediji često odgovaraju tvrdnjama da su nasilni sadržaji u programima odraz stanja u društvu, da takve sadržaje zahtevaju gledaoci, kao i da bi pokušaj da se oni ograniče narušio slobodu štampe i pravo na izbor gledalaca (Đorđević, 2020; Hepburn, 1995; Potter, 2003). Međutim, ovi argumenti nisu utemeljeni. Iako smo i sami naveli da je nasilje u svim sferama našeg društva prisutno duže nego što se emituju rijaliti programi, oni ipak ne odražavaju pravo stanje u društvu, već pružaju prenaplašenu sliku nasilja (Potter, 2003). O realnom prikazivanju nasilja moglo bi da bude reči ukoliko bi se u rijalitiju nasilno ponašanje desilo bez uplitanja Produkcije i voditeljki. Međutim, uplitanje Produkcije se uočava već pri izboru učesnika. Podaci našeg istraživanja ukazuju na to da je većina učesnika *Parova* već ranije ispoljavala antisocijalne obrasce ponašanja, da su neki od njih imali probleme sa zakonom, kao i da je određeni broj učesnika preživeo traume tokom odrastanja, zbog čega burno reaguju u određenim situacijama (Alo, 2019a; Alo, 2019b; Biografija, 2017; Biografija, 2019a; Biografija, 2019b; Kurir, 2016; Kurir, 2019a; Kurir, 2020a; Kurir, 2020b; Republika, 2020a; Republika, 2020b). Stavljanjem učesnika takvih karakteristika u izolovanu sredinu, njihovim stalnim provociranjem, kao i manipulacijom činjenica, Produkcija je tokom posmatrane nedelje isprovocirala 84,43% nasilja, koje se bez njihovog uplitanja ne bi desilo ili bar ne u tom obimu.

Argument da mediji emituju pomenute sadržaje na zahtev gledalaca samo je delimično tačan, jer mediji ne reaguju pasivno na zahteve tržišta, već je i sami oblikuju i potkrepljuju (Potter, 2003). Istraživanja potvrđuju da je „apetit“ za nasiljem kod gledalaca podstaknut veličanjem nasilja i konstantnom prisutnošću nasilja u programima koji se emituju (Hepburn, 1995). Mediji često predstavljaju nasilje vikarno i čine ga ugodnim za gledaoce. Posmatrajući nasilje,

gledaoci doživljavaju snažne emocije i uzbuđenje, a da sami nisu u opasnosti. Zbog upotrebe uzbudljive muzike, specijalnih i drugih efekata koji prate nasilne scene, gledaoci počinju da povezuju prijatan osećaj uzbuđenja sa gledanjem nasilja u medijima. Na taj način su oni psihološki uslovljeni da traže nasilne sadržaje, kako bi iznova izazvali te prijatne osećaje (Potter, 2003).

Posebno je problematična tvrdnja medija da bi ograničavanje emitovanja nasilnih sadržaja, odnosno, rijalitija narušilo slobodu štampe i prava gledalaca, jer se upravo njihovim emitovanjem na način na koji se to trenutno radi svesno krši niz pravnih akata koji bi trebalo da zaštite decu i mlade od štetnih uticaja takvih sadržaja. Problem dobija novu dimenziju kada se uzme u obzir da je ovaj argument protiv ograničavanja emitovanja rijaliti programa upotrebila i Olivera Zekić, članica Saveta REM-a (Đorđević, 2020). Negodovanje komercijalnih medija zbog ograničavanja emitovanja sadržaja koji im donosi veliki profit donekle je razumljivo. Međutim, odbijanje da se dosledno primenjuju postojeća pravna akta u ovoj oblasti od strane regulatornog tela čiji je to zadatak, kao i izostanak reakcije države, upućuje na to da postoji interes da takvi sadržaji budu dostupni gledaocima tokom celog dana, što osnažuje sumnju da mediji vrše određenu funkciju u društvu i da ovaj problem u Srbiji treba sagledati u širem društvenom kontekstu.

Literatura

- Alo. (2019a, 22. novembar). Palčica iz „Parova“ se prostituisala od 14. godine, majka pokušala da je izbavi iz kandži matoraca! Vodila je u crkvu na isceljenje, potresna priča! Preuzeto 14. aprila 2020. sa <https://www.alo.rs/vip/parovi/palcica-iz-parova-se-prostituisse-od-14-godine-majka-pokusala-da-je-izbavi-iz-kandzi-matoraca-vodila-je-u-crkvu-na-isceljenje-potresna-pri-ca/267359/vest>
- Alo. (2019b, 14. jul). Jezive scene u parovima! Pijan Mili polomio sve po studiju! Sedmorica ga držala, dolazi policija!. Posećeno 31. maja 2020 <https://www.alo.rs/vip/parovi/pijan-mili-polomio-sve-po-studiju-sedmorica-ga-drzala-dolazi-policija-video/240687/vest>
- Anderson, C. A., Berkovitz, L., Donnerstein, E., Huesmann, L. R., Johnson, J. D., Linz, D., . . . Wartella, E. (2003). The influence of media violence on youth. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(3), 81–110.
- Anderson, C. A., Suzuki, K., Swing, E. L., Groves, C. L., Gentile, D. A., Prot, S., Lam, C. P., Sakamoto, A., Horiuchi, Y., Krahé, B., Jelic, M., Liuqing, W., Toma, R., Warburton, W. A., Zhang, X.-M. (2017). Media violence and other aggression risk factors in seven nations. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 43(7), 986–998.
- B92. (2003, 2. jun). Velimir Ilić fizički napao novinara. Preuzeto 15. aprila 2020. sa https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2003&mm=06&dd=02&nav_id=110115
- Babović, M. (2015). Teorijski i istraživački pristupi u proučavanju strukturnog, kulturnog i direktnog nasilja. *Sociologija*, LVII(2), 331–352.
- Babović, M., Ginić, K., i Vuković, O. (2010). *Mapiranje porodičnog nasilja prema ženama u Centralnoj Srbiji*. Beograd: SeConS.
- Baldry, A. C. (2003). Bullying in schools and exposure to domestic violence. *Child Abuse & Neglect*, 27(7), 713–732.
- Bandura, A., Ross, D., & Ross, S. A. (1963). Imitation of film-mediated aggressive models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66(1), 3–11.
- Biografija. (2017, 19. jul). Goca Tržan. Preuzeto 31. maja 2020. sa <https://www.biografija.org/muzika/goca-trzan/>
- Biografija. (2019a, 6. septembar). Ivan Marinković. Preuzeto 31. maja 2020. <https://www.biografija.org/televizija/ivan-marinkovic/>

- Biografija. (2019b, 2. april). Đorđe Tomić. Preuzeto 31. maja 2020. sa <https://www.biografija.org/televizija/djordje-tomic/>
- Björkqvist, K., Lagerspetz, K. M., & Kaukiainen, A. (1992). Do girls manipulate and boys fight? Developmental trends in regard to direct and indirect Aggression. *Aggressive Behavior*, 18(2), 117–127.
- Bushman, B. J., Jamieson, P. E., Weitz, I., & Romer, D. (2013). Gun violence trends in movies. *Pediatrics*, 132(6), 1014–1018.
- Cenzolovka. (2015, 9. jun). Sunovrat jednog društva: Brutalno nasilje i rijaliti u terminu dečjeg programa. Preuzeto 19. aprila 2020. sa <http://www.cenzolovka.rs/misljenja/sunovrat-jednog-drustva-brutalno-nasilje-i-rijaliti-u-terminu-decjeg-programa/>
- Coyne, S. M., & Archer, J. (2004). Indirect aggression in the media: A content analysis of British television programs. *Aggressive Behavior*, 30(3), 254–271.
- Coyne, S. M., Archer, J., & Eslea, M. (2004). Cruel intentions on television and in real life: Can viewing indirect aggression increase viewers' subsequent indirect aggression? *Journal of Experimental Child Psychology*, 88(3), 237–253.
- Coyne, S. M., Robinson, S. L., & Nelson, D. A. (2010). Does reality backbite? Physical, verbal, and relational aggression in reality television programs. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(2), 282–298.
- Danas. (2018, 17. april). Radikali okružili, pretili i vređali Aleksandru Jerkov. Preuzeto 15. aprila 2020. sa <https://www.danas.rs/politika/jerkov-kada-ceseselju-biti-oduzet-mandat/>
- Danas. (2019, 23. decembar). Rijaliti teror. Preuzeto 7. juna 2020. sa <https://www.danas.rs/kolumna/gojko-vlaovic/rijaliti-teror/>
- Dijalog. (2016, 12. februar). Koga štiti REM: Da li su interesi komercijalnih televizija važniji od prava dece?. Preuzeto 19. aprila 2020. sa <https://www.dijalog.net/koga-stiti-rem-da-li-su-interesi-komercijalnih-televizija-vazniji-od-prava-dece/>
- Dorđević, M. (2020). Rijaliti programi – apsurd medijske slobode ili izraz medijskog tržišta. *Kultura*, 166, 88–103.
- Espresso. (2016, 18. mart). Zatvor zvani Parovi: Željko Stojanović otkriva jezivu torturu koju trpe svi učesnici!. Preuzeto 6. juna 2020. sa <https://www.espresso.rs/showbiz/rijaliti/38998/zatvor-zvani-parovi-zeljko-stojanovic-otkriva-jezivu-torturu-koju-trpe-svi-ucesnici-foto-video>

- FoNet. (2019, 10. jul). Korać: Rijaliti programi u Srbiji se koriste u političke svrhe i za propagandu. Preuzeto 9. aprila 2020. sa <http://rs.n1info.com/Vesti/a498663/Korac-Rijaliti-programi-u-Srbiji-se-koriste-u-politicke-svrhe-i-za-propagandu.html>
- Galtung, J. (2009). *Mirnim sredstvima do mira: Mir i sukob, razvoj i civilizacija*. Beograd: Službeni glasnik, Jugoistok XXI.
- Gojković, V., i Vukičević, L. (2011). Vršnjačko nasilje – Bullying kod učenika srednjih škola. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, XXX(1–2), 199–218.
- Happy TV. (2020, 1. maj). TV Program. Preuzeto 1. maja 2020. sa <http://happytv.rs/televizija/tv-program>
- Haralambos, M. (1980). *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Globus.
- Hepburn, M. A. (1995). TV violence: Myth and reality. *Social Education*, 59(5), 309–311.
- Hill, A. (2005). *Reality TV: Audiences and popular factual television*. London & New York: Routledge.
- Hobbes, T. (2004). *Levijatan*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Huesmann, L. R., Moise-Titus, J., Podolski, C.-L., & Eron, L. D. (2003). Longitudinal relations between children's exposure to tv violence and their aggressive and violent behavior in young adulthood: 1977–1992. *Developmental Psychology*, 39(2), 201–221.
- Iadicola, P., & Shupe, A. (2013). *Violence, inequality, and human freedom*. New York: Rowman & Littlefield Publishers, INC.
- Ignjatović, Đ. (2011). Pojam i etiologija nasilničkog kriminaliteta. *Crimen*, II(2), 179–211.
- Kalezić Vignjević, A., Petričević, A., Lajović, B., Maksimović, B., Koruga, D., Čukuranović, G., Vukovojac, I., Nikolić, J., Ristić Đirović, J., i Dešić, Z. (2007). *Priručnik za primenu Posebnog protokola za zaštitu dece i učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama*. Beograd: Ministarstvo prosvete Republike Srbije.
- Kanz, K.-M. (2016). Mediated and moderated effects of violent media consumption on youth violence. *European Journal of Criminology*, 13(2), 149–168.
- Kozer, L. (2007). *Funkcije društvenog sukoba*. Novi Sad: Mediterran Publishing.

- Krahé, B., & Möller, I. (2010). Longitudinal effects of media violence on aggression and empathy among German adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology, 31*, 401–409.
- Krivični zakonik. *Službeni glasnik RS*, br. 85/2005, 88/2005 – ispr., 107/2005 – ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 i 35/2019)
- Kurir. (2015, 15. novembar). *Robijaš u parovima: Mladen pljačkao banke u Crnoj Gori!* Preuzeto 7. juna 2020. sa <https://www.kurir.rs/stars/2008395/robijas-u-parovima-mladen-pljacako-banke-u-crnoj-gori>
- Kurir. (2016, 29. jul). Bivši muž Goce Tržan uhapšen u pljački. Preuzeto 31. maja 2020. sa <https://www.kurir.rs/crna-hronika/2374013/dolijao-bivsi-muz-goce-trzan-uhapšen-u-pljacki>
- Kurir. (2019a, 18. maj). Ivan Marinković se ponaša kao pravi nasilnik: Nasrnuo na devojkicu, a onda počeo da se fizički obračunava i sa cimerkama u rijalitetu! Strašno! Preuzeto 14. aprila 2020. sa <https://www.kurir.rs/stars/rijaliti/3254007/ivan-marinkovic-se-ponasa-kao-pravi-nasilnik-nasrnuo-na-devojkicu-a-onda-poceo-da-se-fizicki-obracunava-i-sa-cimerkama-u-rijalitetu-strasno-video>
- Kurir. (2019b, 2. septembar). Ona je najveće iznenađenje ove sezone! Šminkerka i paničarka postaje voditeljka: Jelena Mačić u Parovima!. Preuzeto 1. juna 2020. sa <https://www.kurir.rs/stars/rijaliti/3313973/panicarka-postaje-voditeljka-jelena-macic-u-parovima>
- Kurir. (2020a, 25. januar). Držali me 2 meseca na psihijatriji i kljukali lekovima: Sanja iznela šok detalje iz prošlosti, preživela agoniju!. Preuzeto 31. maja 2020. sa <https://www.kurir.rs/stars/rijaliti/3399017/drzali-su-me-2-meseca-na-psihijatriji-i-kljukali-lekovima-sanja-iznela-sok-detalje-svoje-proslosti-prezivila-agoniju>
- Kurir. (2020b, 11. mart). *Vristala sam, napastvovao me muškarac duplo stariji od mene: Barbi iznela jezive detalje, a posle ovoga svi su u šoku!* Preuzeto 31. maja 2020. sa <https://www.kurir.rs/stars/rijaliti/3425847/vristala-sam-napastvovao-me-muskarac-duplo-stariji-od-mene-barbi-iznela-jezive-detalje-a-posle-ovoga-svi-su-u-soku>
- Marić, S. (2012). Utjecaj reality show-a na adolsecente. *Medijski dijalozi, V(12)*, 519–530.
- Milin Perković, S., i Matović, M. (2014). Rijaliti programi u Srbiji i „neprimereni sadržaj”. *Godišnjak Fakulteta političkih nauka, 11*, 131–146.

- Milivojević, T., i Miljanović, N. (2012). Lokalne specifičnosti globalnih rijaliti formata: Obnova turbo-folk kulture. *Medijski dijalozi*, V(12), 333–354.
- N1. (2017, 21. novembar). *Obradović nasrnuo mišem na Martinovića*. Preuzeto 15. aprila 2020. sa <http://rs.n1info.com/Vesti/a343631/Obradovic-misema-Martinovica.html>
- Nikolić, M. (2012). Reality Show – konstrukcija ili simulacija stvarnosti. *Medijski dijalozi*, V(12), 33–42.
- Olweus, D. (1999). Sweden. In P. K. Smith, Y. Morita, J. Junger-Tas, D. Olweus, R. Catalano, & P. Slee (eds.), *The nature of school bullying: A cross-national perspective* (pp. 7–27). New York: Routledge.
- Opšte obavezujuće uputstvo o ponašanju emitera (Kodeks ponašanja emitera). *Službeni glasnik RS*, br. 63/2007, 60/2014, 25/2015 – dr. pravilnik, 55/2015 – dr. pravilnici i 69/2015 – dr. pravilnik
- Petrović, D. (2009). Specifičnosti vršnjačkih konflikata u adolescenciji. *Psihologija*, 42(2), 221–238.
- Pink. (2019, 6. jul). *Ove cifre govore sve! TV Pink i rijaliti Zadruga najgledaniji u regionu!* Preuzeto 9. aprila 2020. sa <https://pink.rs/zadruga/142645/ove-cifre-govore-sve-tv-pink-i-rijaliti-zadruga-najgledaniji-u-regionu-video>
- Popadić, D. (2009). *Nasilje u školama*. Beograd: Institut za psihologiju; UNICEF.
- Popadić, D., Bračanac, L., Golić, M., Petrović, M., i Vidović, S. (2011). *Nasilno ponašanje prema i među decom i mladima u sportu. Rezultati istraživanja i preporuke*. Beograd: Centar za prava deteta; Ministarstvo omladine i sporta; GIZ.
- Popadić, D., Plut, D., i Pavlović, Z. (2014). *Nasilje u školama Srbije. Analiza stanja od 2006. do 2013. godine*. Beograd: Institut za psihologiju, UNICEF.
- Potter, W. J. (2003). *The 11 myths of media violence*. London: Sage.
- Pralica, D. (2011). Odnos javnosti i nezavisnog regulatornog tela prema rijaliti programima u Srbiji – studija slučaja Dvor. *Kultura*, 133, 306–319.
- Pravilnik o zaštiti prava maloletnika u oblasti pružanja medijskih usluga. *Službeni glasnik RS*, br. 25/2015)
- Radulović, L., & Erdei, I. (2017). „Veliki brat vas gleda” / „Vi gledate Velikog brata”. Fenomen (nad)gledanja i imperativ gledanosti u rijaliti programu. *Etnoantropološki problemi*, 12(1), 19–50.
- Republika. (2020a, 21. februar). Potresna ispovest! Učesnica „Parova” priznala: Očuh je pokušao da me siluje, majku i brata umalo nije ubio!. Preuzeto 31.

- maja 2020. sa <https://www.republika.rs/zabava/rijaliti/188545/potresna-ispovest-ucesnica-parova-priznala-ocuh-pokusao-siluje-majku-brata-umaloni-ubio>
- Republika. (2020b, 26. februar). Još jedna šokantna priča učesnice Parova: Nataša gurnula majku niz stepenice! Preuzeto 31. maja 2020. <https://www.republika.rs/zabava/rijaliti/189561/jos-jedna-sokantna-prica-ucesnice-parova-natasa-gurnula-majku-niz-stepenice>
- Reysen, S., & Katzarska-Miller, I. (2017). Association between reality television and aggression: It depends on the show. *AASCIT Journal of Psychology*, 3(5), 56–61.
- RTV. (2009, 26. novembar). Pop Lazić gađala cipelom predsedavajuću. Preuzeto 15. aprila 2020. sa http://www.rtv.rs/sk/politika/pop-lazic-gadjala-cipelom-predsedavajuicu_160458.html
- Savet Regulatornog tela za elektronske medije. (2018, 9. oktobar). *Registar medijskih usluga: Nacionalna Happy TV*. Preuzeto 26. aprila 2020. sa http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/49/Mera_opomene_TV_Happy_07-1878-18-5.pdf
- Savet Regulatornog tela za elektronske medije. (2019a, 15. novembar). *Registar medijskih usluga: Nacionalna Happy TV*. Preuzeto 26. aprila 2020. sa http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/102/Mera_opomene_TV_Happy_05-1247-19-7.pdf
- Savet Regulatornog tela za elektronske medije. (2019b, 15. novembar). *Registar medijskih usluga: Nacionalna Happy TV*. Preuzeto 26. aprila 2020. sa http://www.rem.rs/uploads/attachment/izrecena_mera/100/Mera_upozorenja_TV_Happy_07-1877-19-5.pdf
- Skakavac, Z., i Skakavac, T. (2011). Uticaj medija na ekspanziju nasilničkog kriminaliteta. U *Nasilnički kriminalitet: etiologija, fenomenologija, suzbijanje* (str. 204–217). Banja Luka: Panevropski univerzitet Aperion.
- Služba za nadzor i analizu. (2015). *Rijaliti TV programi*. Beograd: REM. Preuzeto 26. aprila 2020. sa <http://www.rem.rs/uploads/files/izvestaji%20o%20nadzoru/Rijaliti%20TV-programi%20jul%202015.pdf>
- Služba za nadzor i analizu. (2017a). *Zaštita prava maloletnika. Zakonski okvir i primeri iz prakse*. Beograd: REM. Preuzeto 26. aprila 2020. sa <http://www.rem.rs/uploads/files/izvestaji%20o%20nadzoru/Izve%C5%A1taj%20o%20za%C5%A1titi%20maloletnika.pdf>

- Služba za nadzor i analizu. (2017b). *Rijaliti TV programi 2*. Beograd: REM. Preuzeto 26. aprila 2020. sa <http://www.rem.rs/uploads/files/izvestaji%20o%20nadzoru/Rijaliti%20TV%20programi%202.pdf>.
- Služba za nadzor i analizu programa emitera. (2016). *Komercijalni emiteri: Način ispunjavanja zakonskih i programskih obaveza – Izveštaj za 2015. godinu*. Beograd: REM.
- Služba za nadzor i analizu programa emitera. (2019). *Komercijalni pružaoci medijskih usluga: Način ispunjavanja zakonskih i programskih usluga – Izveštaj za 2018. godinu*. Beograd: REM.
- Smokowski, P. R., & Kopasz, K. H. (2005). Bullying in school: An overview of types, effects, family characteristics, and intervention strategies. *Children & Schools*, 27(2), 101–110.
- Telegraf. (2019, 18. jul). *Rekordno: Evo koliko miliona ljudi je gledalo finale „Parova“*. Preuzeto 9. aprila 2020. sa <https://www.telegraf.rs/jetset/2257657-rekordno-evo-koliko-miliona-ljudi-je-gledalo-finale-parova-foto>
- TV Happy. (2017, 15. januar). *Parovi na vrućoj stolici – Ekskluzivna ispovest Kristijana Golubovića*. [Video]. YouTube. Preuzeto 14. aprila 2020. sa <https://www.youtube.com/watch?v=gCzQkTRvtyk&t=1064s>
- Vikipedija. (2020a, 16. april). Parovi (Rijaliti-šou). Preuzeto 25. aprila 2020. sa [https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8_\(%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D1%88%D0%BE%D1%83\)](https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8_(%D1%80%D0%B8%D1%98%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D1%88%D0%BE%D1%83))
- Vikipedija. (2020b, 15. mart). *Andela Lakićević*. Preuzeto 1. juna 2020. sa https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BD%D1%92%D0%B5%D0%BB%D0%B0_%D0%9B%D0%B0%D0%BA%D0%B8%D1%9B%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%9B
- Vikipedija. (2020c, 7. april). *Vesna Vukelić Vendi*. Preuzeto 1. juna 2020. sa https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%B0_%D0%92%D1%83%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D1%9B_%D0%92%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B8
- Vujović, S. (2002). Urbana svakodnevica devedesetih godina. U S. Bolčić (ur.), *Društvene promene i svakodnevni život: Srbija početkom devedesetih* (str. 109–134). Beograd: Institut za sociološka istraživanja.
- Vulić, T., i Marković, Z. (2012). Uloga rijaliti programa u preoblikovanju vrednosti mladih. *Medijski dijalozi*, V(12), 319–332.

Ward, L. M., & Carlson, C. (2013). Modeling meanness: Associations between reality TV consumption, perceived realism, and adolescents' social aggression. *Media Psychology, 16*(4), 371–389.

Zakon o elektronskim medijima. *Službeni glasnik RS*, br. 83/2004 i 6/2016 – dr. zakon

Zakonu o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama. *Službeni glasnik RS*, br. 67/2003, 101/2005 – dr. zakon, 90/2007, 72/2009 – dr. zakon, 111/2009, 104/2013 – dr. zakon i 87/2018)

Zakonu o sprečavanju nasilja u porodici. *Službeni glasnik RS*, br. 94/2016

Lidija Terek

University of Novi Sad, Faculty of Philosophy, Serbia

VIOLENT BEHAVIOURAL PATTERNS IN THE REALITY SHOW ”.OUPLES”

Abstract: *The paper is dealing with the problem of violent behaviour in the reality show “.ouples” (Parovi), which is broadcasted on Happy TV, a commercial television with a national frequency in Serbia. Based on the idea that the conditions in reality shows are conducive to violence due to a large amount of character interaction and little plot, and guided by the results of the research that studied violent behaviours in reality shows in the UK, our research aimed to determine which forms of violent behaviour are most prevalent in this reality show, in what situations and under what circumstances violent behaviours mostly occur, as well as who commits violence most often. The results showed that the most common forms of violence were direct emotional/psychological violence, that the most frequent and diverse violent behaviour was expressed by the Production and TV hosts, that nearly all the violent behaviour of participants were a reaction to the Production’s and hosts’ provocation and manipulation, as well as that individuals, who have a history of violent behaviour, most often behaved violently during the show. The obtained results proved that the Production of this reality show intends to provoke conflicts and violent behaviours, to compensate for the lack of story.*

Keywords: *television, reality show, violent behaviour, provocation, manipulation*